

ČESKÁ TELEVIZE

Centrum publicistiky, dokumentaristiky a vzdělávání

Bedřich Ludvík

PRAHA, MĚSTO VĚŽÍ

16 dílný dokumentární cyklus

DÍL 14. VODÁRENSKÉ VĚŽE.

Dramaturg: Milan Vacek

© říjen 2001 až únor 2007

OBRAZ 1
DVĚ PLOŠINY – KOSTEL SV. PROKOPA - ŽIŽKOV

Detail nohou Průvodce. Jdou po dlažbě.
Pak nastoupí do vysokozdvížné plošiny.
Ta začne stoupat...

Průvodce na stoupající plošině na
kameru:

Komentář:
Začíná seriál, který vás uchopí do
náruče, pozvedne k nebesům a už nikdy
vás nenechá klesnout.

Průvodce:
Uchopíme vás a pozvedneme
k vrcholům sta pražských věží.
Vystoupáme za vás tisíce schodů,
prolezeme spousty půd, otevřeme
stovky vikýřů. Na konci toho všeho
vám nabídneme pohledy na Prahu,
matku měst, v dědictví nám danou,
šírou tu Prahu, Prahu jedinou.

OBRAZ 2
OBRAZOVÁ MONTÁŽ + ÚVODNÍ TITULKY

Naprolínané oblety nejrůznějších
pražských věží.

Úvodní titulky:

Česká televize

Centrum dokumentaristiky, publicistiky
a vzdělávání
uvádí

dokumentární cyklus
PRAHA, MĚSTO VĚŽÍ

Průvodce

VIKTOR PREISS

Námět, scénář, hudba, režie:

BEDŘICH LUDVÍK

(ústřední píseň)

Nad městem jsou věže

Tyčí se nad námi

My žijem při zemi

Věže jsou s hvězdami

Ještě že věže jsou

Že nad námi stojí

Pozvednou k nebesům

Ty z nás kdo se bojí

A pak u nohou ti leží

Praha, město věží

Ať prší či sněží

Stoupejme do věží

Do věží ke zvonům

K jejich mocným tónům

Do věží vzhůru k lidem

Jímž je věž osudem

OBRAZ 3

RAMPA PRAŽSKÉHO HRADU

Kamera odjíždí od pohledu na Prahu.
Průvodce se dostává do obrazu a mluví
na kameru:

Průvodce:

Věže, věže a zase věže. Jen kostelních věží je v Praze ke dvěma stům. Ale všechny věže nejsou jen ozdobou města a připomínkou věčnosti. Mezi těmi stovkami věží je asi patnáct věží, které nemají toto ušlechtilé poslání, ale „pouze“ napájají město ležící u jejich paty životodárnou tekutinou. Jakou? No přece vodou.

Průvodce se otočí od kamery a zadívá se na město pod sebou. Kamera zabírá celem města. Pohyb oblaků se zrychlí.

Komentář:

Vodárenské věže se svou prvoplánovou užitečností zcela vymykají obvyklé neúčelnosti věží. Vedle věží kostelů, paláců a měšťanských domů, které nemají jiný účel než zdobit, je to docela příjemné osvěžení. Objevují se nad městem od středověku a s postupující dobou stále méně skrývají své poslání a odhalují svou technickou podstatu. Žádné velké zdobení, žádné zbytečnosti. Nakonec před námi drze stojí jen štíhlý dřík a bání vodní nádrže ve výši.

Průvodce:

Dřív měla prakticky každá věž svého člověka. Byli to různí hlásníci, zvoníci, trubači, věžníci a rouníci. Zůstali po nich opuštěné věžní byty, elektricky ovládané zvony, prázdné ochozy, vodní rezervoáry a... pravidla a řády jejich činnosti. V těch si dnes budeme, během našich výstupů do pražských vodních věžích, listovat.

OBRAZ 4

LETECKÉ ZÁBĚRY VODNÍCH VĚŽÍ V OKOLÍ PRAHY

Montáž leteckých záběrů Vltavy, mostů (*ústřední hudební motiv*)
a vodních věží.

Komentář:

V hranicích středověkého města najdeme čtyři základní a nejstarší vodojemy: Staroměstskou vodárnu jsme už poznali. Na dohled od ní stojí Šítkovská a Malostranská vodárenská věž. O kus níž pak najdeme Novomlýnskou vodní věž. Všechny tyto stavby stojí v těsné blízkosti řeky, ze které, po celou dobu své funkčnosti, braly vodu.

Na cestě za dalšími vodními věžemi už musíme opustit hranice středověkého města a vystoupat na kopce kolem něj. Jednu z takových věží „na kopci“ jsme už taky navštívili. Byla to vodárna na Letné. Dnes si představíme ty zbývající...

OBRAZ 5 **BARRANDOV**

Průvodce stojí před známým průčelím
Barrandovských filmových ateliérů.

Průvodce:

Začneme zcela nečekaně na pražském
Barrandově. Tento pohled každý z vás
asi dobře zná. Barrandovské filmové
ateliéry, stojí na kopci nad Prahou od
roku 1931. Ale už jen málo kdo ví, že
ve vrcholu té centrální čtyřboké věže je
ukryt vodojem.

Kamera obhlíží věž, polocelky, detaily,
sleduje výstup Průvodce na věž.

Komentář:

Ano, je to tak. A my se k němu a hlavně
nad něj podíváme. V prosklené stěně
věže je umístěno schodiště. V bočních
křídlech jsou dva nejstarší
barrandovské ateliéry s číslem 1 a 2.

Průvodce vystupuje na věž

Průvodce:

Tak jsem dobyl nejvyšší filmovou metu
– věž barrandovských filmových
ateliérů. Z jedné strany je náhorní
plošina s barrandovským sídlištěm, z
druhé strany propast barrandovské
skály padající k Vltavě. Nebýt
starodávného Vyšehradu, mohly dějiny
začínat tady, na Barrandově.
No, začínají tady alespoň dějiny
českého filmu.

OBRAZ 6

THOMAYEROVA NEMOCNICE

Montáž pohledů na věž Thomayerovy nemocnice.

Komentář:

Podobnou stavbou je věž v areálu Thomayerovy nemocnice v Praze Krči. Tento rozsáhlý komplex budov vyrostl za Prahou v letech 1926 až 1928. Tehdy to byly Ústřední sociální ústavy hlavního města Prahy. Lidově se jim říkalo Masarykovy domovy. Po roce 1948 byl areál změněn na nemocnici, která v roce 1954 dostal jméno doktora Thomayera.

Montáž záběrů věže a výstupu na ni.

Centrem areálu je pavilon D. V něm je ředitelství a hospodářská zpráva. Z této budovy vyrůstá 35 vysoká hranolovitá věž. Původně byla ve věži nádrž na zásobování vodou, dnes je v ní expanzní nádoba centrálního vytápění.

Montáž pohledů z věže

Pohled z této věže nenabízí ty klasické pohledy na Prahu, za kterými přijíždí turisté. Tohle je Praha bez Vltavy a bez Pražského hradu – Praha sídlištní. Ale i tady žijí lidé

OBRAZ 7

DĚVÍN

Průvodce se dívá přes vodu na věž před sebou.

Průvodce:

Jak už to tak v Praze chodí, i tento holý kopec je opředený legendami. Ano, stojím na místě bájného Děvína.

Pohledy na kopec a okolí, zejména na Vyšehrad.

Komentář:

Sem se uchýlily ženy nespokojené s nadvládou mužů a odtud podnikaly své výpady na Vyšehrad.

Mnohem později se tento kopec proslavil ještě jednou. To když v těchto místech v roce XY vyměřoval francouzský inženýr Joachim Barrande železniční trať z Prahy do Slaného a objevil tady zkameněliny pravěké přesličky a trilobita.

Průvodce na kameru:

Průvodce:

No a potřetí se toto místo proslaví teď, když vystoupám na jeho bezmála 50 m vysokou vyrovnávací vodní věž.

Průvodce se odvrátí od kamery a jde k věži. Vidíme jak stoupá po schodech vzhůru...

Komentář:

Tentokrát nejde o klasický vodojem, který slouží jako jakýsi zásobník na vodu. Vyrovnávací věž má jiný úkol: vyrovnává proměnlivý tlak ve vodovodním potrubí aby nepopraskalo. V těchto třech rourách o průměru 180 centimetrů je voda jen do určité výšky. Nad ní je vzduch. Ten se při kolísání tlaku vody v potrubí stlačuje a nebo uvolňuje.

Průvodce na vrcholové plošině věže

Průvodce:

Takových vyrovnávacích věží je v Praze několik, ale žádná nemá tak

slavného architekta jako tato. V roce
1977 ji vyprojektoval autor vysílače na
Ještědu, inženýr Karel Hubáček.

(ústřední píseň)

Nad městem jsou věže

Tyčí se nad námi

My žijem při zemi

Věže jsou s hvězdami

Montáž pohledů na město...

OBRAZ 8

LETECKÉ ZÁBĚRY VLTAVY V CENTU PRAHY

Montáž leteckých pohledů na Vltavu
mezi Jiráskovým a Čechovým mostem. **Komentář:**

Než sestoupíme z kopců do centra Prahy, měli bychom navštívit ještě několik zajímavých vodních věží. Bezmála každá část Prahy měla svou vodárenskou věž. Tu na Letné jsme už v jednom z předcházejících dílů navštívili. Podobná stojí na Vinohradech, Libni a ve Vršovicích.

OBRAZ 9 VINOHRADSKÝ VODÁRNA

Průvodce pod Vinohradskou vodárnou
mluví na kameru:

Průvodce:

Nejstarší z těchto věží je vodní věž na Vinohradech. Nedaleko odtud jsme už točili. Tehdy nás sem přivedla věž husitského kostela a víra. Dnes jsme sem přišli za vodou.

Průvodce vejde do dvěží Vinohradské
vodárny

Komentář:

Vinohradskou vodárnu nechala postavit obec Královské Vinohrady v roce 1891. Tehdy ji napájela Vltavská voda. Od roku 1914 až do 40. let ji zásobovala voda z Jizery.

Průvodce se odvrátí od ochozu a zmizí
kdesi v domě...

Vodárenská nádoba o průměru 8 a výšce 4 metry o obsahu 200 kubických metrů byla ve 40. letech demontována. V roce 1962 byla věž přestavěna na byty a v roce 1995 ji Pražské vodárny předali Magistrátu hl. Města Prahy.

Průvodce:

A jsem nahoře. Kdysi byla tato 40 metrů vysoká vyhlídková plošina využívána i jako rozhledna. Tehdy stála věž uprostřed parku takřka osamocena. A podívejte se jak to tady vypadá dnes.

OBRAZ 10 **VRŠOVICKÁ VODÁRNA**

Subjektivní průchok k vodárně, vstup dovnitř, výstup nahoru a pohledy z ní do okolí.

Komentář:

Zvláštností Vršovické vodárny je, že ji nenajdete ve Vršovicích, ale na Zelené lišce v Michli.

Od roku 1907 zásobuje vodou nejen Vršovice, ale i Braník, Krč a Michli. Na železobetonovém dříku vyzdřeném neomítnutými cihlami je betonový kalich vodní nádrže o průměru 10 metrů a obsahu 400 metrů krychových vody. Optimální by bylo vystoupat až na kulovou střechu s věžičkou, ale to se nám nepodařilo.

Od roku 1975 je věž bez vody a čeká na nějaké jiné, než vodárenské využití. Věž je vysoká 42 metrů a je památkově chráněná, protože její návrh pochází od předního architekta české moderny – Jana Kotěry.

OBRAZ 11 **LIBEŇSKÁ VODÁRNA**

Montáž pohledů na Libeňskou
vodárnu:

Komentář:

A toto je jedna z nejmenších pražských vodních věží. Stojí od roku 1904 na libeňském kopci zvanem Mazanka. Stejně jako předcházející věž i ona je vysoká 42 metrů. Zvláštností je, že její romantickou podobu nenavrhl žádný konkrétní architekt, ale anonymní pracovníci Stavebního úřadu královského hlavního města Prahy. I tato věž byla už dávno vyřazena z vodárenské služby a v roce 1988 byla převedena na místní správu. Nádrž o hloubce více jak 5 metrů byla ještě nějaký čas využívána pro výcvik potapěčů a od roku 1999 je v soukromých rukou. Existují různé plány na její využití, ale jak vidíte, na jaře roku 2007 má věž nejbliž k využití jako ruina. Dostat se tak na její vrcholek, to by bylo něco!

OBRAZ 12 **KBELSKÁ VODÁRNA**

Příjezd autem ke Kbelské vodárně.

Subjektivní výstup na

Komentář:

Poslední vodní věží v okolí Prahy, která stojí za pozornost je vodárna a maják Kbelského letiště.

Stojí na západním okraji prvního pražského civilního letiště od roku 1928 a jejím architektem není tentokrát nějaký anonymní kolektiv, ale věhlasný architekt Otakar Novotný.

Zvláštností této věže je, že nad její nádrží je majáková nádstavba, která sloužila pro potřeby letištního provozu.

Lampa o svítivosti milion svíček se otáčela jednou za čtyři vteřiny a byla vidět až ze vzdálenosti 80 km.

Obrys této věže se dostal až do městského znaku Prahy – Kbely.

OBRAZ 13 **ŠÍTKOVSKÁ VODÁRNA**

Průvodce před Šítkovskou vodárnou.

Průvodce:

A jsme zase dole, u Vltavy, v samém centru středověké Prahy. Stojím u Šítkovské vodárenské věže, která je největší pražskou renesanční vodní věží.

Komentář:

Původně na tomto místě od roku 1495 stála dřevěná věž. Když roku 1501 shořela postavili ji znovu z kamene. Ale se na jaře 1503 o Velkonoční povodni sesula.

Byla vybudována nová, „pletená“ věž, ale ta roku 1588 shořela i s přilehlými mlýny.

Průvodce:

Ještě téhož roku byla započata stavba této věže, kterou vidíte a do níž teď vystoupám.

Komentář:

Stavba trvala až do roku 1599 a už během ní se věž naklonila a už tak zůstala.

V roce 1648 věž poškodila střelba Švédských kanonýrů. Při její opravě roku 1651 dostala věž střechu, kterou má dodnes.

Roku 1881 přestala věž sloužit jako vodárna a měla být snesena. Díky zásahu Umělecké besedy byla zachována a v roce 1926 ji i s přiléhajícím mlýnem zakoupil umělecký spolek Mánes.

A znovu nastupuje architekt Otakar

Novotný a na místě zbořeného mlýna
projektuje bílou spolkovou budovu
Mánesa.

Průvodce:

Věž má osm pater. 35 metrů vysoký
kamenný hranol je od roku 1651 osazen
12 vysokou bání.

Žádné velké pohledy věž nenabízí. Zato
nabízí největší odchylku od svislé osy –
42 centimetrů. Většina věží má nějakou
drobnou odchylku, od svislice, ale
tahle, bezmála půlmetrová, je ze všech
největší!

OBRAZ 14 NOVOMLÝNSKÁ VODÁRNA

Průvodce před vodárnou zaklání hlavu k věži na kterou má vystoupat:

Průvodce:

V těchto místech se rozlévala ještě před dvě sty lety voda Vltavy a tato věž stála přímo nad vodou. Po zregulování nábřeží se věž ocitla bezmála uprostřed Petrské čtvrti.

Průvodce vchází do věže a stoupá nahoru

Komentář:

Podobně jako u Šítkovské věže i tady se nejdříve vystřídala celá řada dřevěných věží, které vyhořely. Nakonec tu v letech 1602 až 1606 vystavěli kamennou, mimořádně výstavnou věž v jejímž posledním, osmém patře byl tzv. Lusthaus s malbami českých panovníků od Přemysla po Rudolfa II. Během povodně roku 1655 se severní část této věže zřítla. Roku 1658 byla věž přestavěna do dnešní podoby. Jako vodárna dosloužila roku 1877.

Průvodce vystoupá do nejvyšší místnosti a rozhlédne se kolem

Průvodce:

Kdepak je konec portrétům českých králů.

Zamíří k jednomu z okem.

Ale pohled je odtud stále pěkný. Od paty po špičku věže je to 42 metrů.

Komentář:

Tady někde, proti zaniklému Primátorskému ostrovu, stála kartounka rodiny Epsteinů. V její věži měl dalekohled starý Epstein. Jím se inspiroval spisovatel Čapek – Chod při vytváření postavy podivína Armina Freye z románu Turbina.

Průvodce:

Pamatuju si, že jeden čas byla věž
využívána jako muzeum poštovních
známek. Dnes je v soukromých rukou.

OBRAZ 15 ZÁVĚREČNÁ MONTÁŽ

Montáž leteckých pohledů na město a věže.

Komentář:

Je to zvláštní: věže které nejsou jen pro okrasu, ale mají prvoplánově užitečné poslání jako pro nás byly méně vzácné, méně důležité. U věží se prvoplánová užitečnost neočekává a neodpouští.

Věže mají zdobit a odkazovat k vyššímu a ne být sklady na vodu.

Ale přitom bez vody by nikdy nikdo nepostavil ty stovky zdobivých a vlastně zbytečných věží. To je základní paradox vodních věží. Jsou to jakési

Do montáže pohledů na pražské věže se „věže dělnice“, kterým se místo vděku vylnou závěrečné titulky:

dostal ústrků a zapomnění. Proč?

Viděli jste seriál
PRAHA, MĚSTO VĚŽÍ

Možná proto, že pro svou účelovost ztratily to nejcennější co ostatní věže vždycky mají – tajemství. A to se v Praze, městě věží, neodpouští.

provázel Viktor Preiss

námět a scénář:

Bedřich Ludvík

dramaturg:

Milan Vacek

(ústřední píseň)

odborný poradce:

arch. Milada Vršecká

Nad městem jsou věže

autor děkuje:

Tyčí se nad námi

.....

My žijem při zemi

.....

Věže jsou s hvězdami

zvuk:

XY

Ještě že věže jsou

ústřední píseň složil a zpívá:

Že nad námi stojí

Bedřich Ludvík

Pozvednou k nebesům

aranžmá písně:

Ty z nás kdo se bojí

Jan Jirásek

střih:

A pak u nohou ti leží

Věra Flaková

Praha, město věží

kamera:
Pravoslav Flak

režie:

Bedřich Ludvík

Vyrobilo

Centrum publicistiky, dokumentaristiky

a vzdělávání

© 2007

*Ať prší či sněží
Stoupejme do věží*

*Do věží ke zvonům
K jejich mocným tónům*

Do věží vzhůru k lidem

Jímž je věž osudem